

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Vývoj vybraných makroekonomických indikátorů
Finské republiky v porovnání s vývojem EU jako celku**

Barbora Linhartová

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Barbora Linhartová

Ekonomika a management

Název práce

Vývoj vybraných makroekonomických indikátorů Finské republiky v porovnání s vývojem EU jako celku

Název anglicky

Development of selected economic indicators of Finland in comparison to the development of the European Union

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je porovnání vývoje ekonomiky Finské republiky s Evropskou Unií jako s celkem v období od vstupu Finské republiky do EU po současnost.

Mezi menší dílčí cíle, které povedou k určení hlavního cíle bakalářské práce patří: analýza vybraných makroekonomických indikátorů a to HDP, nezaměstnanosti a inflace v daném období pro oba celky, popsat, jak vývoj ovlivnila ekonomická krize v roce 2008.

Metodika

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části jsou vysvětleny vybrané makroekonomické indikátory a jsou zde také popsány metody jejich měření. V praktické části jsou uvedeny konkrétní hodnoty pro jednotlivé makroekonomické indikátory v daném období a následné porovnání jejich vývoje ve Finské republice a Evropské Unii jako v celku.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Finská republika, EU, HDP, nezaměstnanost, inflace, ekonomická krize, makroekonomické indikátory

Doporučené zdroje informací

Dominik Stroukal. Ekonomické bubliny – Průvodce hospodářskými krizemi od tulipánů po korunu

Eva Zamrazilová (2017). Praktické příklady z makroekonomické analýzy

Jindřich Soukup, V. P. (2018). Makroekonomie

Marek Rojíček, V. Š. (2016). Makroekonomická analýza, teorie a praxe

Robert Holman a kol. Dějiny ekonomického myšlení, 4. vyd.

Robert Holman (2016). Ekonomie (6. vydání)

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Mgr. Ing. Petr Wawrosz, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 2. 3. 2023

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 3. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 13. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "*Vývoj vybraných makroekonomických indikátorů Finské republiky v porovnání s vývojem EU jako celku*" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. 3. 2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu doc. Ing. Mgr. Petru Wawroszovi, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, cenné rady a vstřícný přístup.

Vývoj vybraných makroekonomických indikátorů Finské republiky v porovnání s vývojem EU jako celku

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou vývoje vybraných makroekonomických indikátorů Finska v porovnání s vývojem EU jako celku v období od vstupu Finska do Evropské unie (1995) do roku 2022. Vybranými ukazateli jsou hrubý domácí produkt, nezaměstnanost a inflace. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části jsou vybrané makroekonomické indikátory charakterizovány a jsou popsány jejich metody výpočtu.

Praktická část uvádí obecné informace o Finsku a Evropské unii – jejich geografické údaje, počet obyvatel, politickou a ekonomickou situaci. Jsou zde analyzované a sledované konkrétní hodnoty vybraných makroekonomických indikátorů ve vybraném období od roku 1995 do roku 2022. Vývoj hodnot je doplněný o aktuální situaci v daném období nebo příkladem příčiny konkrétního vývoje.

V závěru jsou zjištěné informace shrnuty a je z nich vyvozen ekonomický vývoj ve Finsku za sledované období ve srovnání s EU jako celkem.

Klíčová slova: Finská republika, EU, HDP, nezaměstnanost, inflace, ekonomická krize, makroekonomické indikátory

Development of selected economic indicators of Finland in comparison to the development of the European Union

Abstract

This bachelor thesis analyses the development of selected macroeconomic indicators in Finland in comparison with the EU as a whole in the period from Finland's accession to the European Union (1995) to 2022. The selected indicators are gross domestic product, unemployment and inflation. The thesis is divided into a theoretical and a practical part.

In the theoretical part, the selected macroeconomic indicators are characterized and their calculation methods are described.

The practical part provides general information about Finland and the European Union - their geographical data, population, political and economic situation. The specific values of the selected macroeconomic indicators are analysed and monitored for the selected period from 1995 to 2022. The development of the values is complemented by the current situation in the period or an example of the reason for a specific development.

Finally, the findings are summarised and a conclusion is drawn on the economic development in Finland over the period under review in comparison with the EU as a whole.

Keywords: Republic of Finland, EU, GDP, unemployment, inflation, economic crisis, macroeconomic indicators

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	14
3.1 Makroekonomické indikátory	14
3.2 Hrubý domácí produkt	14
3.2.1 Nominální HDP	15
3.2.2 Reálný HDP	15
3.2.3 Metody výpočtu HDP	15
3.2.4 Nedostatky HDP	17
3.2.5 Alternativní indikátory HDP	17
3.3 Nezaměstnanost.....	18
3.3.1 Měření a míra nezaměstnanosti	18
3.3.2 Typy nezaměstnanosti.....	20
3.3.2.1 Podle příčiny.....	20
3.3.2.2 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost.....	21
3.3.3 Dopady nezaměstnanosti	22
3.3.4 Možnosti snižování nezaměstnanosti.....	23
3.4 Inflace.....	23
3.4.1 Měření inflace	23
3.4.2 Typy a příčiny inflace	25
3.4.2.1 Obecná příčina inflace	26
3.4.3 Důsledky inflace	27
3.4.4 Řízení inflace	28
4 Praktická část	29
4.1 Obecná charakteristika Finska	29
4.2 Evropská unie.....	30
4.3 HDP.....	31
4.3.1 Finsko.....	32
4.3.2 EU.....	35
4.4 Nezaměstnanost.....	36
4.4.1 Finsko.....	37
4.4.2 EU	38
4.5 Inflace.....	39

4.5.1	Finsko.....	40
4.5.2	EU.....	41
5	Závěr.....	43
6	Seznam použitých zdrojů	45
6.1	Literární zdroje.....	45
6.2	Elektronické zdroje	45
7	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk.....	48
7.1	Seznam tabulek	48
7.2	Seznam grafů.....	48

1 Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá porovnáním vývoje ekonomiky Finské republiky s Evropskou unií jako s celkem ve vybraném období od roku 1995 do roku 2022. Cílem je analyzovat vývoj vybraných makroekonomických indikátorů neboli ukazatelů, jelikož makroekonomické indikátory se využívají v celosvětových srovnáních v rámci velikosti ekonomik států, ukazují výkonnost daného státu, jeho pokročilost a úspěšnost.

Ve vybraném období bude sledován vliv celosvětových událostí na vývoj 3 makroekonomických indikátorů: hrubého domácího produktu, nezaměstnanosti a inflace. Mimo celosvětové události jako byla ve vybraném období například finanční krize v roce 2008 nebo pandemie covid-19 bude sledován také vliv vstupu Finska do Evropské unie v roce 1995.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části jsou vysvětleny a charakterizovány vybrané makroekonomické indikátory a popsány metody jejich měření. Definován je v první kapitole hrubý domácí produkt a popsány jsou jeho metody měření: výdajová metoda, výrobní neboli produkční metoda a metoda důchodová. Popsány jsou typy nezaměstnanosti a její ekonomické, ale i sociální dopady. v poslední řadě je charakterizována inflace a metody jejího měření pomocí cenových indexů.

Analýza a vyhodnocení vývoje jednotlivých vybraných makroekonomických indikátorů ve Finsku, je v období let 1995 až 2022 vyobrazena v praktické části, kde srovnává hodnoty Finské republiky oproti Evropské unii jako celku.

Závěrem práce je shrnutí ekonomického vývoje ve Finsku a v Evropské unii ve sledovaném období, pomocí získaných dat vývoje makroekonomických indikátorů a následné porovnání těchto hodnot za oba celky.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je porovnání vývoje ekonomiky Finské republiky s Evropskou Unií jako s celkem v období od vstupu Finské republiky do EU do roku 2022.

Tento cíl bude dosažen skrze několik menších dílčích cílů, které poskytnou hlubší vhled do dynamiky obou ekonomik:

- analýza vybraných makroekonomických indikátorů, konkrétně HDP, nezaměstnanosti a inflace v daném období pro oba celky;
- popsat jak vývoj ovlivnila ekonomická krize v roce 2008;
- porovnat, jak pandemie COVID-19 ovlivnila vývoj obou ekonomik;
- zjistit důvody náhlých změn ve vývoji ekonomiky ve sledovaném období.

2.2 Metodika

Bakalářská práce je rozdělená na teoretickou a praktickou část. V teoretické části, která je psaná formou literární rešerše, jsou vysvětleny vybrané makroekonomické indikátory a popsány metody jejich měření. Definován je hrubý domácí produkt a jeho metody měření: výdajová metoda, výrobní neboli produkční metoda a metoda důchodová. Popsány jsou typy nezaměstnanosti a její dopady jak ekonomické tak sociální. Nakonec je charakterizována inflace, možnosti jejího měření pomocí cenových indexů a příčiny jejího vzniku.

Praktická část se zaměřuje na vyhodnocení vývoje jednotlivých vybraných makroekonomických indikátorů ve Finsku v období let 1995 až 2022 a srovnává je s hodnotami EU jako celku. Pro vyhodnocení jsou využívány data z mezinárodních institucí, mezi které například patří OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) nebo The World Bank. Získaná data jsou systematicky zpracována a prezentována prostřednictvím tabulek a grafů, které podrobně mapují dynamiku vývoje vybraných makroekonomických indikátorů ve vybraném časovém období.

3 Teoretická východiska

3.1 Makroekonomické indikátory

Makroekonomické indikátory neboli ukazatele měří celkový ekonomický výkon státu (Jurečka a kol., 2017).

V této kapitole jsou popsány a vysvětleny vybrané ukazatele, které jsou v bakalářské práci využívány, což jsou hrubý domácí produkt, nezaměstnanost a inflace.

3.2 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt neboli HDP, anglicky GDP – Gross Domestic Product, ukazuje hodnotu finální produkce, která byla vyprodukována za určité časové období výrobními faktory, na daném území (státu). Jinými slovy, kolik toho bylo vyprodukováno v peněžní hodnotě na vybraném území bez ohledu na to, jestli produkt vyprodukovali rezidenti či nerezidenti daného státu (Brčák a kol., 2014).

Na rozdíl od ukazatele hodnoty celkové produkce, HDP nezahrnuje tzv. mezispotřebu (polotovary neboli nedokončenou výrobu), která se skládá z hodnoty výrobků a služeb spotřebovaných v procesu výroby (Rojíček a kol, 2016). Při započtení meziprojektu (tedy mezispotřeby) by totiž docházelo k jeho několikanásobnému započtení a tím by docházelo k fiktivnímu navyšování hodnoty výsledného ukazatele (Jurečka a kol., 2017).

Mezi finální statky, které jsou určeny ke konečné spotřebě, rozumíme výrobky a služby určené ke spotřebě domácností, k nákupu hmotných a nehmotných investic (ze strany podnikatelů) a k nákupu zboží a služeb, které provádí stát z veřejných prostředků (Vlček, 2016).

Hrubý domácí produkt lze považovat za nejsledovanější makroekonomický ukazatel, pro sledování výkonnosti ekonomiky ve vybraném státě (Zamrazilová a kol., 2017). V případě mezinárodního srovnání výkonnosti různě velkých ekonomik je však vhodnější využívat HDP na obyvatele (Brčák a kol., 2014), které ukazuje objem statků a služeb, který připadá na každého jednoho občana daného státu. Proto je HDP na obyvatele objektivnějším ukazatelem pro srovnání mezi státy, neukazuje totiž velikost (sílu) jednotlivých zemí (jako HDP samotné), ale vyjadřuje, jak je daná země „bohatá“ (Rojíček a kol., 2016).

3.2.1 Nominální HDP

Nominální HDP ukazuje celkovou peněžní hodnotu statků a služeb, která je vyjádřena v běžných cenách neboli v cenách vybraného sledovaného období, kdy jsou dané statky a služby produkovány (Vlček, 2016).

Jelikož se ceny neustále mění, nejčastěji rostou, pak by HDP vypočítaný v běžných cenách i při stejném množství produkce měl vyšší hodnotu.

Pro mezičasové srovnání více období proto nevyužíváme nominální HDP, ale reálný HDP (Jurečka a kol., 2017).

3.2.2 Reálný HDP

Reálný HDP se počítá v běžných cenách, tedy v cenách určeného výchozího období (Jurečka a kol., 2017).

Mezi jednotlivými roky pak reálný HDP měří a určuje změnu ve fyzickém výstupu dané ekonomiky (Vlček, 2016). Z toho vyplývá, že hodnota reálného HDP je ovlivňována jen množstvím a strukturou vyprodukovaných statků a služeb, ceny jsou v tomto případě vyloučeny (Brčák a kol., 2014). Díky tomu můžeme objektivně říci, zda se vývoj produktu v čase klesá či roste (Jurečka a kol., 2017).

3.2.3 Metody výpočtu HDP

K výpočtu HDP lze využít následujících tří metod: výdajové metody, metody výrobní neboli produkční a důchodové metody, přičemž výsledné hodnoty jednotlivých metod musí být stejné (Zamrazilová a kol., 2017)

Základní metodou výpočtu HDP je **výdajová metoda** „*jejímž východiskem je užití výstupu ekonomiky u subjektů, které jednotlivé části HDP nakupují*“ (Vlček, 2016).

Tato metoda je součtem výdajů na nákup finálních statků a služeb v rámci celé ekonomiky na vybraném území. v rámci jednoho území celkový produkt nakupují domácnosti, firmy, stát a zahraničí. Pro výpočet HDP výdajovou metodou se uvádí rovnice:

$$\text{HDP} = C + i + G + \text{NX}$$

C = výdaje domácností na spotřebu, které tvoří nákupy předmětů krátkodobé spotřeby (jakou jsou např. potraviny) a tvoří přibližně 1/3 výdajů domácností ve vyspělých

zemích. Dále je tvoří nákupy statků, které mají charakter dlouhodobého užití (např. automobil), tyto výdaje tvoří zhruba 15 % z celkových výdajů domácností. v poslední řadě jsou to výdaje na služby (např. nájmené, lékařská péče atp.), které tvoří více než 50 % celkových výdajů domácností.

I = soukromé hrubé investice firem, které představují fyzickou tvorbu kapitálových statků a jsou hrazeny z firemních zdrojů. Považujeme je za hlavní složku výdajů. Ve vyspělých zemích mají investice firem cca 20% podíl na HDP (Vlček, 2016).

G = státní nákupy statků a služeb, které tvoří necelou 1/3 HDP. Jedná se o nákupy finálních statků a služeb ze strany státu, dále také výdaje, jakou jsou např. platy státních zaměstnanců, výdaje na výstavbu a opravy silnic dálnic. Do těchto výdajů nezapočítáváme transferové platby (starobní důchody, sociální dávky, ...).

NX = čistý export, který získáme rozdílem exportu (X) a importu (M) statků a služeb, tedy $NX = X - M$. V případě, že by hodnota importu byla vyšší než hodnota exportu, čistý export by nám vyšel v záporné hodnotě, a tudíž by došlo ke snížení hodnoty HDP (Vlček, 2016).

Výpočet HDP pomocí **výrobní (produkční) metody** je součet přidaných hodnot a nepřímých daní očištěných od dotací. „*HDP, jako celková suma hodnoty přidané zpracováním, poskytuje také informace o vyspělosti jednotlivých ekonomik, protože zachycuje stupeň zpracování výchozích vstupů.*“ (Vlček, 2016).

HDP = Produkce mínus Mezispotřeba plus Daně z produktů mínus Dotace na produkty

Důchodová metoda měří výkonost ekonomiky i za pomoci příjmů domácností, které domácnosti získávají služby výrobních faktorů. Tato metoda vychází z mezd a platů zaměstnaných občanů, z renty, kterou získávají majitelé půd, z čistých úroků a zisků majitelů kapitálu. Důchodová metoda je součtem mezd a platů, úroků, zisků firem, rent, amortizace, nepřímých daní snížených o subvence. Počítají se do hodnoty i důchody ze sebezaměstnání, které se týkají živnostníků, kde nelze rozlišit mzdu (pracovní důchod) od důchodu z podnikání (Vlček, 2016).

3.2.4 Nedostatky HDP

Mezi nedostatky HDP řadíme činnosti a produkce, které trhem neprocházejí a nedají se statisticky registrovat a tím pádem nemohou být součástí HDP, přestože byly vyprodukovány. Neprocházejí tedy oficiálním trhem (Brčák a kol., 2014).

Prvním problémem je **stínová ekonomika**, která představuje soubor nelegálních, pololegálních a neoficiálních činností, které nejsou hlášeny, evidovány ani regulovány a vyhýbají se tak například zdaňovacímu systému. Neregistrovaná činnost nejen že uniká daním, ale také kontrolám a jedná se např. o činnosti jako je zaměstnávání ilegálních přistěhovalců, nelegální výroba či dovoz alkoholu, prodej kradeného zboží, obchod s drogami, prostitute apod. Řadíme sem také neregistrované služby jako je práce na „černo“ nebo třeba protislužby. v rámci stínové ekonomiky lze tyto aktivity rozdělit na ty méně škodlivé a ty vyloženě společnost narušující. Ty méně škodlivé označujeme za „šedou ekonomiku“, kam patří činnosti ilegální nebo na hranici legálnosti, které jsou avšak produktivní. Za „černou ekonomiku“ už označujeme kriminální činnosti, které snižují blahobyt společnosti.

Práce v domácnosti jako jsou vaření, praní, uklízení nebo svépomocné stavební práce, jsou další z činností, které unikají hodnotě HDP.

Mezi další nedostatky HDP patří, že HDP nezohledňuje společenskou užitečnost a kvalitu statků, které jsou vyprodukovány. Dále je to bezohlednost na životní prostředí a přírodní zdroje – do HDP nejsou zohledňovány ekologické škody, jako je např. vyčerpání půdy, kontaminace vod, poškození krajiny či památek (Jurečka a kol., 2017), jinak řečeno nezachycení dopadu externalit. Ani hodnota volného času, který zvyšuje blahobyt, není v HDP zohledněn (Brčák a kol., 2014).

3.2.5 Alternativní indikátory HDP

Z výše uvedených nedostatků HDP byla vyvinuta snaha o lépe popisující ukazatele.

Jedním z vyvinutých alternativních ukazatelů je ukazatel **čisté ekonomické bohatství** (NEW – Net Economic Welfare), který se snaží lépe zohlednit faktory, jako jsou environmentální a sociální dopady.

$$\text{NEW} = \text{HDP} + \text{hodnota aktivit, které nejsou oficiálně zachycené trhem} - \text{hodnota záporných externalit}$$

(Brčák a kol., 2014)

Mezi další ukazatele patří například ukazatel používaný OSN (Organizace spojených národů), **Index lidského rozvoje** (*HDI – Human Development Index*), který se pokouší měřit, jak hospodářský výkon státu podporuje zdravý a dlouhodobý život jednotlivců. Index hodnotí, jak si na tom daná země vede v dosažení tří konkrétních cílů a to: dosažení průměrné délky života 85 let, přístupu ke vzdělání a dobré životní úrovně jednotlivého občana. Hodnota tohoto indexu se pohybuje v rozmezí 0 až 1, kdy ideální hodnota je 1.

Index lidské chudoby (*HPI – Human Poverty Index*) je také zpracováván OSN a má za úkol hodnotit charakter chudoby jednotlivců v domácnostech.

Posledním alternativním indikátorem, který zmiňuje Jurečka (2017), je Index lepšího života (*BLI – Better life Index*), který hodnotí kvalitu života ve 34 státech zapojených do Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD). Řeší například stránky lidského žití jako je například důchod na obyvatele, mezilidské vztahy, rovnováha mezi osobním a pracovním životem apod.

3.3 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je mnohem více než jen ekonomickým problémem, který odráží dynamiku a vývoj na pracovním trhu. Zahrnuje širokou škálu faktorů, které ovlivňují jak celou ekonomiku, tak i jednotlivce a společnost. Její důsledky jsou tedy nejen ekonomické, ale i sociální a psychologické. Nezaměstnanost bychom také mohli definovat jako stav kdy na trhu práce je větší poptávka než nabídka práce, kdy při této nerovnováze část ekonomicky aktivního obyvatelstva přes svou snahu nemůže najít jim odpovídající pracovní místo (Jurečka a kol., 2017).

3.3.1 Měření a míra nezaměstnanosti

Než začneme měřit a kvantifikovat nezaměstnanost, musíme si obyvatelstvo rozdělit do určitých skupin. v rámci makroekonomie pro měření nezaměstnanosti budeme počítat s obyvateli v produktivním věku, to znamená ve věku od ukončení povinné školní docházky po odchod do důchodu. (Jurečka a kol., 2017). Dle definice Eurostatu (statistický úřad Evropské Unie) jsou to konkrétně osoby starší 15 let, toto pravidlo přesně určuje Mezinárodní organizace práce (ILO). (Soukup, 2022)

Z této skupiny obyvatel v produktivním věku musíme vyřadit jednu její podskupinu a tou jsou ekonomicky neaktivní obyvatelé. Ekonomicky neaktivní obyvatelé jsou lidé, kteří

z nějakého důvodu nemají zaměstnání. Nejčastěji jsou to studenti, lidé v domácnosti, zdravotně postižení, kteří se kvůli svému hendikepu nemohou pracovat, nebo lidé, kteří se rozhodli pro život bez práce.

Podskupina obyvatel v produktivním věku, se kterou budeme pracovat ve výpočtu nezaměstnanosti, je skupina ekonomicky aktivních obyvatel, kterou dále rozdělíme na zaměstnané a nezaměstnané obyvatele. Zaměstnaní jsou v tomto případě lidé pracující na částečný nebo hlavní pracovní poměr. Nezaměstnaní jsou v této skupině lidé, kteří nemají práci ani nejsou sebezaměstnaní, ale aktivně ji hledají a jsou schopni a ochotni do zaměstnání co nejdříve nastoupit (Jurečka a kol., 2017). Soukup a spol. (2022) ještě definují jednu podmínku a to, že nezaměstnaná osoba aktivně hledající zaměstnání musí být schopná nastoupit do práce zpravidla do 14 dnů.

Z výše uvedených skupin, do kterých jsme rozdělili obyvatelstvo (daného státu/území), můžeme složit nejčastější ukazatel sledující vývoj na trhu práce a tím je míra nezaměstnanosti (také obecná míra nezaměstnanosti), anglicky *rate of unemployment*.

$$\text{Míra nezaměstnanosti} = \frac{\text{počet nezaměstnaných osob}}{\text{počet ekonomicky aktivních osob}} * 100$$

Tento vzorec nám říká, že míru nezaměstnanosti zjistíme podílem počtu nezaměstnaných osob k počtu ekonomicky aktivním osobám a vynásobíme stem, abychom dostali údaj v procentech. Mimo jiné nám míra nezaměstnanosti neukazuje pouze stav pro konkrétní stát, ale využívá se i pro jednotlivé regiony, nebo například při podrobnějším mapování trhu práce u konkrétních skupin obyvatelstva jako například u mužů, žen, konkrétních věkových skupin apod. (Jurečka a kol., 2017).

Mimo obecné míry nezaměstnanosti se také dá použít tzv. registrovaná míra nezaměstnanosti, která pracuje s nezaměstnanými osobami registrovanými na úřadu práce. Pro mezinárodní porovnání mezi státy není vhodná, protože každá země má jiná pravidla pro registraci nezaměstnaných osob na úřadu práce (Soukup, 2022).

Jeden z hlavních důležitých ukazatelů ilustrujících trh práce je **přirozená míra nezaměstnanosti**. Tento ukazatel představuje situaci na trhu, kdy je úroveň ekonomiky v dlouhodobé rovnováze, a tudíž se pohybuje na úrovni potencionálního produktu. Jinými slovy při přirozené míře nezaměstnanosti daná země efektivně využívá svoje zdroje a při existenci nezaměstnanosti se jedná o tzv. dobrovolnou nezaměstnanost. Aktuálně je

přirozená míra nezaměstnanosti spojována s vývojem inflace v ekonomice. Při přirozené míře nezaměstnanosti je inflace neměnná a neroste tlak na inflaci (Jurečka a kol., 2017).

Mezi determinanty (faktory) ovlivňující přirozenou míru nezaměstnanosti patří doba strávená hledáním práce, neměnnost nominálních mezd nebo například rozložení obyvatelstva dané země dle demografie a rekvalifikace pracovníků (Brčák a kol., 2014).

3.3.2 Typy nezaměstnanosti

3.3.2.1 Podle příčiny

3.3.2.1.1 Frikční nezaměstnanost

Prvním ze základních typů nezaměstnanosti je frikční nezaměstnanost, ta vzniká na základě životního cyklu obyvatelstva. Dalo by se říci, že se jedná o vedlejší efekt dynamického trhu práce, kdy jednotlivci přecházejí mezi pracovními místy a mezi zaměstnavateli. Lidé často hledají nové zaměstnání hned z několika důvodů, jako jsou například kariérní růst, stěhování v rámci krajů, lepší pracovní uplatnění apod. Většinou se jedná o krátkodobou formu nezaměstnanosti, která hraje v ekonomice spíše prospěšnou roli a dokazuje flexibilitu a pružnost na trhu práce (Jurečka a kol., 2017).

3.3.2.1.2 Strukturální nezaměstnanost

Na základě změn ve struktuře ekonomiky a změn na trhu práce hovoříme o dalším typu nezaměstnanosti, a to o strukturální nezaměstnanosti. Jedná se o problém, kdy nelze sladit dostupná a vyžadovaná pracovní místa s kvalifikací uchazečů o dané zaměstnání. Jurečka (2017) uvádí konkrétní příklad, kdy je na trhu práce nadměrný počet horníků nebo jiných řemeslníků a zároveň ale nedostatek zdravotních sester či stavebních projektantů. Jedním z hlavních důvodů, proč k tomuto problému na trhu práce dochází je právě změna struktury ekonomiky, která se může projevit v rámci státu jako celku nebo se také může týkat pouze jednotlivých regionů. v neposlední řadě je tu také příčina technického pokroku, kdy automatizace a robotizace ve firmách nahrazuje lidskou práci a dochází tak k propouštění zaměstnanců, jejichž práce na dané pozici byla nahrazena strojem či počítačových systémem. Tento druh nezaměstnanosti přetrvává v ekonomice většinou dlouhou dobu a je považován za nejzávažnější z hlediska dopadu na trh práce a ekonomiku, ale také má negativní vliv na sociální sféru (Jurečka a kol., 2017).

Strukturální nezaměstnanosti se nelze nijak bránit a snaha o její utlumení či úplné potlačení by vyřadila ekonomiku daného státu/regionu ze světového pole. Jedinou možnou obranou proti tomuto problému je nutná rekvalifikace obyvatel. Pro hodně lidí, kteří

nenajdou uplatnění ve svém oboru na trhu práce, to tedy znamená jedinou možnost jak si najít zaměstnání (Holman, 2011).

3.3.2.1.3 Cyklická nezaměstnanost

Třetím základním typem je nezaměstnanost cyklická, která se odvíjí od cyklického pohybu ekonomiky, na základě opakujících se cyklů. Při recesi ekonomiky, tedy při poklesu, se nám nezaměstnanost zvyšuje a zároveň klesá domácí produkt. Jelikož firmy pociťují v této fázi útlum poptávky po spotřebních statcích, snižují tak tedy své náklady a s tím je spojeno i propouštění zaměstnanců a nedostatečná poptávka ze strany firem po pracovní síle. Vzniká nám tedy cyklická nezaměstnanost. Naopak při expanzi ekonomiky nám nezaměstnanost klesá, avšak s tím roste domácí produkt. Hlavním problémem a negativním důsledkem cyklické nezaměstnanosti je, že postihuje téměř všechny pozice plošně (Holman, 2011). Délka cyklů je hodně proměnlivá a záleží na aktuálním období, někdy se orientačně uvádí rozmezí 1-2 roky pro jeden cyklus. Zjednodušeně můžeme říci, že cyklická nezaměstnanost vzniká když, je na trhu práce menší počet pracovních míst než uchazečů (Jurečka a kol., 2017).

3.3.2.1.4 Sezónní nezaměstnanost

Sezónní nezaměstnanost vzniká dle období (sezón) několikrát v roce, vzniká nejčastěji u pozic, které jsou ovlivňovány ročním obdobím, tedy klimatickými podmínkami během roku. Mimo sezónu u daného odvětví tedy nastává situace, že rapidně klesne poptávka po pracovní síle. Zaměstnanci těchto odvětví jsou většinou zaměstnaní jen na určitou dobu – v sezóně. Tento problém vzniká například v zemědělství, cestovním ruchu, stavebnictví a v mnoha dalších (Jurečka a kol., 2017).

3.3.2.2 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

Z jiného úhlu pohledu si nezaměstnanost můžeme také rozdělit na dobrovolnou a nedobrovolnou.

Dobrovolná nezaměstnanost se týká osob, které si aktivně hledají práci, ale z nějakých důvodů nabídky odmítají. Nejčastějším důvodem je mzda. Nezaměstnaní hledají práci za vyšší mzdu, než trh práce v určitém odvětví nabízí. Tento problém může být jak krátkodobý tak dlouhodobý, jestliže se nezaměstnaný rozhodne rekvalifikovat a změnit pozici, kde dosáhne na svůj požadovaný plat, můžeme říci, že se jedná o krátkodobý stav. Pokud se ale nezaměstnaný rozhodne pobírat podporu v nezaměstnanosti, jelikož uzná, že

se mu to vyplatí více, ale přesto aktivně hledá práci, která by splnila jeho očekávání na platební ohodnocení, jedná se o dlouhodobou dobrovolnou nezaměstnanost (dlouhodobá nezaměstnanost bývá z pravidla delší než jeden rok).

Nedobrovolná nezaměstnanost představuje na trhu práce stav, který jednotlivci bez zaměstnání nemohou nijak ovlivnit. Tento typ nezaměstnanosti je často spojen s poklesem poptávky po produktu firem a zároveň s nemožností snížit mzdy. Zaměstnavatelé si tedy nemohou dovolit stejné množství pracovníků za stejnou mzdu. Nemožnost snížit mzdy bývá často spojena se zásahem odborů, kteří snižování mezd zakážou. Dalším příkladem může být uzákoněná minimální mzda. Přestože by někteří jednotlivci hledající zaměstnání přistoupili i na nižší mzdu, než na trhu práce převládá, nemohou práci najít (Holman, 2011).

3.3.3 Dopady nezaměstnanosti

Nezaměstnanost má různé následky a dopady na ekonomiku, na společnost jako na celek a také i na jednotlivce.

Dopady nezaměstnanosti se rozdělují do dvou skupin – ekonomické a sociální. **Ekonomické dopady** představují zvýšení objemu výdajů státního rozpočtu na podporu nezaměstnaných osob, na financování úřadů práce a přináší také nižší daňové příjmy do státního rozpočtu, jelikož ty přicházejí z platů zaměstnanců a ze zisku právnických osob, kteří nezaměstnaní neodvádí. Dalším navazujícím problémem je nižší výběr nepřímých daní, jelikož mají nezaměstnaní menší příjmy, snižuje se tedy i jejich možnost a schopnost nakupovat velké množství zboží a služeb (snižuje se poptávka). Dochází mimo jiné i ke ztrátě kvalifikace pracovníků, protože lidé, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní, přicházejí o zkušenosti, schopnosti a znalosti, které získávali a upevňovali prací.

Vyšší nezaměstnanost než je přirozená míra nezaměstnanosti, je úzce spojená s úrovní produktu, který nedosahuje výši potencionálního produktu. Tudíž dochází k nižší produkci a nedostatečnému využívání prostředků výrobního faktoru práce (Brčák a kol., 2014).

Sociální dopady můžeme členit na jednotlivce a na společnost jako celek (Brčák a kol., 2014). Mezi sociální dopady patří ztráta pracovních návyků, dovedností jednotlivce. Při opakovaném pokusu najít si zaměstnání může dojít k postupné rezignaci hledání nové práce. Může přijít snaha o využití možností šedé a černé ekonomiky (Rojíček a kol., 2016). Jednotlivec si navykne na pobírání státní podpory v nezaměstnanosti a na volný čas, který život bez práce nabízí. Dalším dopadem je pokles životní úrovně, který může vést k nárůstu trestných činů, kterým se jednotlivci snaží obnovit svůj životní standard. Zmíněná zvýšená

kriminalita vede k nárůstu výdajů státního rozpočtu na policii, soudnictví a případně vězeňské služby. Dlouhodobá nezaměstnanost povede i k sociální izolaci jednotlivce, který je náchylnější k psychickým potížím, ztrátě sebeúcty, ke konzumaci většího množství alkoholu a ke zhoršení také fyzického zdraví (Jurečka a kol., 2017).

3.3.4 Možnosti snižování nezaměstnanosti

Mezi možnosti snižování nezaměstnanosti můžeme zařadit využívání aktivní politiky zaměstnanosti, které spočívá v dotacích na konkrétní pracovní pozice pro zaměstnavatele, organizování veřejně prospěšných prací, poskytování rekvalifikačních kurzů (programů) a například také vytváření nových chráněných pracovišť pro hendikepované osoby a osoby se zdravotním postižením.

K pasivní politice zaměstnanosti bychom přiřadili činnost úřadů práce, jako třeba bezplatné poskytování informací o volných pracovních pozicích.

Mimo jiné nezaměstnanost snižuje stát pomocí expanzivní fiskální a monetární politiky, například podporou agregátní poptávky. Dále je také možnost podpory malého a středního podnikání, které taky pojme část nezaměstnaných obyvatel (Jurečka a kol., 2017).

3.4 Inflace

Jinými slovy ekonomická nerovnováha, která se projevuje růstem cenové hladiny a ztrátou kupní síly peněz. Současně jde o znehodnocování peněz (vkladů).

3.4.1 Měření inflace

Pro konkrétní vyjádření inflace z kvantitativního měřítka používáme tzv. míru inflace, jedná se o procentuální změnu cenového indexu oproti minulému období pomocí indexu inflace.

$$\pi_t(P_t) = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} * 100$$

Kdy π_t představuje míru inflace, která se rovná podílu změny cenového indexu (P_t) oproti minulému období (P_{t-1}) a indexu minulého období (P_{t-1}). Tento výsledek násobíme 100, abychom docílili procentuálního vyjádření.

Pro měření inflace jsou používány nejčastěji 3 základní cenové indexy:

- Index spotřebitelských cen (CPI – Consumer price index);
- Index cen výrobců (PPI – Producer price index);
- Implicitní cenový deflátor HDP (IPD – Implicit price deflator).

Index spotřebitelských cen (CPI) měří průměrnou změnu cen vybraného koše statků a služeb, které domácnosti nakupují během určitého období. Každá země si určí vybrané statky a služby, které jejich průměrná domácnost nakupuje. Jinými slovy tento index sleduje, jak se změnila cena daného koše ve vybraném období oproti cenám tohoto koše v základním období. Tento tzv. spotřebitelský koš se neustále obnovuje na základě potřeb domácností v dané zemi, obvykle se údaje ve spotřebním koši aktualizují každých 5 let.

Pro dosažení nejlépe vypovídající hodnoty o změně cen spotřebního koše, se pro spočítání jednotlivých položek v daném roce každé položce přiřadí váha na základě jejího podílu na spotřebě a rozpočtu domácností.

Vzorec pro výpočet Indexu spotřebitelských cen:

$$\pi(CPI_t) = \frac{(CPI_t - CPI_{t-1})}{CPI_{t-1}}$$

Jednou z nevýhod indexu spotřebitelských cen je jeho necitlivost ke změně kvality výrobků a služeb během času. To znamená, že zvýšení ceny daného statku zapříčinilo jeho zlepšení kvality, tento údaj ale CPI, nedokáže zaznamenat (Brčák a spol, 2014).

Pro mezinárodní srovnání byl navržen **Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP)**, který vychází z výše zmíněného CPI, kde jsou jeho hodnoty upravovány, aby bylo možné je mezi sebou srovnat v mezinárodním měřítku. Tento harmonizovaný index je pravidelně aktualizován a zveřejňován Eurostatem (Evropským statistickým úřadem) (Soukup, 2022).

Index cen výrobců (PPI), jinými slovy označovaný také jako „*index velkoobchodních cen*“. Jedná se o ne příliš využívaný index, který udává změny nákladů firem např. změny cen vstupů do výroby, jakou jsou suroviny, energie, pracovní síla apod. Tyto změny se pak se zpožděním promítají do cen finálních statků, tedy pro budoucí změny CPI, tedy může

sloužit jako tzv. prognóza. Jeho výpočet je podobný jako u CPI s tím rozdílem, že tzv. spotřební koš se zde skládá z jiných položek, jak již bylo zmíněno např. energie, suroviny, pracovní síla apod.

Posledním základním cenovým indexem je **Implicitní cenový deflátor HDP (IPD)**, který na rozdíl od CPI, není omezen spotřebním košem. Započítává ceny všech statků a služeb vyprodukovaných na daném území za dané období, či statky a služby do dané země dovezené.

$$IDP = \frac{\text{nominální HDP}}{\text{reálný HDP}} * 100$$

Vzorec pro výpočet implicitního cenového deflátoru je podíl nominálního HDP a reálného HDP, kde nominální HDP představuje hodnotu HDP vybraného roku v běžných cenách tohoto roku a reálný HDP, který představuje stejnou hodnotu HDP běžného roku akorát je vyjádřený ve stálých cenách (cenách roku výchozího). (Jurečka a kol., 2017).

3.4.2 Typy a příčiny inflace

Podle různých kritérií můžeme inflaci rozdělit na několik typů. Prvně inflaci rozdělíme podle rychlosti na 3 typy:

Plíživá inflace (anglicky *creeping inflation*) jinými slovy mírná inflace, je inflace která probíhá dlouhodobě ve stejném tempu a nepřekračuje hranici 10 % (Jurečka a kol., 2017). v případě této inflace lidé (subjekty) neztrácejí důvěru v hodnotu svých peněz a nemají tak potřebu je náhle přeměňovat do jiných forem majetku (Brčák a kol., 2014).

Dalším typem inflace, který už snižuje ekonomickou výkonnost a kvalitu ekonomického a sociálního systému je **inflace pádivá** (anglicky *galloping inflation*). Tato situace nastává, když tempo růstu cen převyšuje tempo růstu výroby, peníze ztrácejí hodnotu a subjekty se je snaží držet v jiné formě majetku. v tomto případě se může jednat o dvou až tříciferné hodnoty míry inflace.

Hyperinflace je extrémním příkladem inflace, kdy ceny rapidně rostou nesrovnatelným tempem nahoru oproti tempu růstu výroby. Dochází k téměř úplné ztrátě hodnoty peněz a ztrátě jejich funkce. Míra inflace se v tomto případě dostane až na miliony procent (Brčák a spol., 2014).

Dalším způsobem rozdělení inflace je na **inflaci skrytou a potlačenou**, kdy skrytá inflace se nepromítá do změny cenových indexů. To zapříčiní špatné sestavení spotřebního koše, změna struktury výroby nebo také zhoršení kvality výrobků. Opakem je **inflace zjevná**, kde dochází k přesnému odrazu ekonomické nerovnováhy, růstu cen v cenových indexech.

V případě zásahu státními orgány, které zabrání růstu cen administrativním opatřením tzv. „zmražení cen“, jedná se o tzv. potlačenou inflaci (Jurečka a kol., 2017). Tímto způsobem dochází k vedlejším projevům, jelikož příčinám inflace nebylo zabráněno. Může nastat situace, kdy bude nedostatek určitého zboží, porostou úspory a dojde k rozvoji černého trhu (Brčák a kol., 2014).

Dalším způsobem dělení inflace, z hlediska příčin je na inflaci nabídkovou a poptávkovou. Při **poptávkové inflaci** dochází k růstu agregátní poptávky nad agregátní nabídkou, kdy firmy nedokážou vyprodukovat odpovídající množství produktu při daných cenách, které by uspokojilo poptávku domácností, firem a státu. Tento problém vede firmy ke zvyšování cen. Nárůst cen sníží kupní sílu a tím tedy agregátní poptávka klesne (Jurečka a kol., 2017). K důvodům vzniku poptávkové inflace patří zvýšení poptávky po domácích produktech ze strany zahraničí a zároveň snížení importu, zvýšení vládních výdajů aniž by došlo k odpovídajícímu nárůstu nabídky, rostou nominální mzdy bez zvýšení produktivity práce, a také dochází k snížení daní.

Nabídková inflace, často nazývána také jako nákladová, je zapříčiněna zvýšením náklad firem na výrobu statků a služeb. Tento problém nastává, když se zvýší náklady například na energie, pracovní sílu, suroviny nebo jiné faktory produkce, které vedou k nárůstu cen a zároveň ke snížení agregátní nabídky. K nabídkové inflaci může dojít i v případě, že je skutečný produkt pod úrovní produktu potenciálního (Brčák a kol., 2014).

3.4.2.1 Obecná příčina inflace

V obecné míře je inflace monetárním (peněžním) jevem, kdy množství peněz v ekonomice roste rychleji, než roste reální produkt. Inflace je z tohoto hlediska dána nabídkou peněz v ekonomice a jejím zdrojem je příliš vysoká expanzivní monetární politika, kdy centrální banka dané země zvýší objem toku peněz v dané ekonomice (Jurečka a kol., 2017)

3.4.3 Důsledky inflace

Inflace má nejen ekonomické dopady, ale i sociální. v případě inflace mírné (plíživé) o které je zmíněno výše, by se dalo říci, že má spíše pozitivní dopady na ekonomiku. Mírná inflace úměrně růstu nabídky posiluje agregátní poptávku, ovlivňuje tak výrobu a zaměstnanost, kdy při pozvolném růstu cen vznikají motivy pro větší objem produkce a rozšíření nabídky práce.

Ve většině případů je inflace negativním ekonomickým jevem a to hlavně její pádivý typ, nebo když se dokonce jedná o hyperinflaci. Mezi její negativní důsledky patří pokles finančních investic a to zejména těch dlouhodobých. Inflace stěžuje odhad mezní efektivnosti investice, proto se většina věřitelů uchyluje ke krátkodobým finančním investicím.

Inflace má mimo jiné i negativní vliv na fixní příjmy, během probíhající inflace jsou fixní příjmy upravovány jednorázově a se zpožděním a přesto nedokáží většinou držet krok s výší inflace. Jedná se o příjmy, jako jsou důchody a platy státního sektoru např. platy učitelů, mzdy ve zdravotnictví, platy policistů či hasičů apod. (Jurečka a kol., 2017)

Nájemné, dodavatelské či pracovní smlouvy jsou také negativně ovlivňovány inflací. Jelikož věřitelé většinou očekávají do jisté míry nějakou inflaci, brání se ve smlouvách doložkami týkajícími se inflace. Znamená to, že v případě že porostou ceny, budou se měnit i ceny ve smlouvách, které již byly sjednané.)

Dochází k znehodnocování úspor a dříve vytvořeného bohatství, tento problém však nepostihuje vlastníky hmotných statků, jako jsou nemovitosti, ty naopak rostou na své hodnotě. Sociálně slabší skupiny většinou nevládní hmotné statky, proto jsou více postiženi inflací a jejich životní úroveň se snižuje. Hodnota jejich úspor klesá a s tím i jejich kupní síla. Vzniká tak prohloubení rozdílů mezi sociálními skupinami (Brčák a kol., 2014).

Inflace má za příčinu zhoršení kvality informace týkající se změny cen. Například si podnikatel může zaměnit zvýšení ceny jeho produkovaného statku či služby z důvodu zvýšení poptávky na trhu, přičemž se ale jedná o zvýšení cen z důvodu inflace. To může vést k myšlence zvýšit objem výroby daného statku, který pak ale nebude prodán (Jurečka a kol., 2017).

Mezi další důsledky inflace patří mimo jiné také změny v čistém exportu, změny měnových kurzů a nejisté ekonomické prostředí (Brčák a kol., 2014)

3.4.4 **Řízení inflace**

Mezi hlavní nástroje regulování inflace jsou nástroje centrální banky daného státu. Ta pomocí monetární politiky reguluje množství peněz v ekonomice a může tak ovlivnit výši inflace. Tzv. cílování inflace je snaha udržet stanovený inflační cíl, který centrální banka stanoví pro dané období (časový interval). (Jurečka a kol., 2017).

4 Praktická část

4.1 Obecná charakteristika Finska

Finsko, celým názvem Finská republika (finsky Suomen tasavalta, anglicky Finland), je severský stát o rozloze 338 432 km² ležící v severní Evropě v oblasti Baltského moře. Oficiální měnou je zde euro. Jeho sousedními státy jsou Rusko, Norsko, Švédsko a Estonsko. Ve Finsku žije 5,5 milionů obyvatel a úředními jazyky jsou zde finština a švédština. V oblasti Baltského moře ve Finsku žijí Sámové, jediný původní národ Evropy (infofinland.fi, 2023).

Hlavním městem Finska jsou Helsinky ležící na jihu Finska, na břehu Finského zálivu. Helsinky jsou správním centrem země, zasedá zde finský parlament a sídlí zde ministerstva. Žije zde přibližně 650 tisíc obyvatel (infofinland.fi, 2023).

Finsko je parlamentní republika, současnou finskou vládu tvoří 12 ministerstev. Každé ministerstvo odpovídá za přípravu záležitostí v rámci své působnosti a za řádný chod státní správy (valtioneuvosto.fi, nedatováno).

Výkonná moc je v rukou vlády, kde je v jejím čele od června 2023 premiér Petteri Orpo (BusinessInfo, 2023). Petteri Orpo řídí činnost vlády a koordinuje přípravu a projednávání záležitostí, které spadají do jeho mandátu. Je rovněž odpovědný za koordinaci práce mezi vládou a parlamentem. Jako předseda vlády dohlíží na plenární zasedání vlády a řídí je, zastupuje Finsko v Evropské unii a je předsedou zákonem stanovených ministerských výborů (valtioneuvosto.fi).

Prezidentem je od března 2018 již po druhé Sauli Niinistö. Ve Finsku má prezident výraznější roli pouze v zahraniční politice.

Finsko patří mezi velmi vyspělé státy v oblasti průmyslové a inovativní ekonomiky a je součástí vnitřního trhu Evropské unie. Mezi nejhlavnější sektory finské ekonomiky patří telekomunikace, elektronika, průmyslová výroba jako je zpracování kovů a dřeva a strojírenství.

Nepříznivý demografický vývoj, nízká produktivita práce, strukturální nezaměstnanost nebo nedostatečné investice jsou hlavními důsledky tlaku na udržitelnost veřejných financí ve Finsku. Také průmysl orientovaný na vývoz čelí jak mezinárodní konkurenci, tak i vysoké úrovni mezd.

Přestože ekonomika ve Finsku ustála pandemií koronavirové i dopady války na Ukrajině relativně dobře, z krátkodobého hlediska se očekává slabší recese a to hlavně z důvodu energetické krize. Energetická krize byla jednou z hlavních příčin, proč HDP v roce 2022 vzrostl pouze o 2,3 % a koncem roku klesl téměř na nulu, což je značný pokles oproti roku 2021, kdy HDP vzrostl o 3,5 % (CzechTrade, 2023).

Důležitým milníkem je vstup Finska do Evropské unie v roce 1995, od tohoto období do roku 2022 bude v praktické části sledován vývoj vybraných ukazatelů.

4.2 Evropská unie

Evropská unie (EU) je hospodářsko-politickým spojením 27 evropských zemí, které formálně vzniklo v roce 1993. Předchůdce dnešní Evropské unie bylo Evropské hospodářské společenství (EHS), mezinárodní organizace existující v letech 1958-1993.

První náznaky vzniku EU začaly po skončení 2. světové války, s cílem ekonomicko-hospodářské spolupráce a snahy předejít ozbrojeným konfliktům a válkám.

První spolupráce (EHS) vznikla mezi 6 státy: Belgií, Německem, Francií, Itálií, Lucemburskem a Nizozemskem, jejichž prvotním cílem bylo zvýšit jejich hospodářskou spolupráci. Dnes je členy Evropské unie 27 států, které tvoří jednotný trh.

Díky EU se zvýšila životní úroveň, stabilita a prosperita členských států a EU také přispěla k více jak půlce století míru.

Občané Evropské unie mohou svobodně cestovat mezi členskými zeměmi, studovat zde i pracovat (Evropská komise, 2020). Mezi další cíle a hodnoty, které Evropská unie zastává, patří například:

- mír a blahobyt občanů
- ochrana a zvyšování kvality životního prostředí
- svoboda, bezpečnost a spravedlnost bez ohledu na vnitřní hranice
- podpora technologického a vědeckého pokroku
- boj proti diskriminaci a sociálnímu vyloučení
- vytvoření měnové unie, platidlem euro
- hájení lidských práv, svobody, rovnosti, demokracie (european-union.europa.eu, nedatováno).

Mezi 4 hlavní orgány, které řídí Evropskou unii, a mají rozhodovací moc, patří:

Evropský parlament, je volen občany států EU a zastupuje je, přímá společně s Radou Evropské unie rozhodnutí o evropských právních předpisech, má na starost správu kontaktních kanceláří v hlavních městech EU a mimo jiné také schvaluje rozpočet EU.

Evropská rada představuje zasedání hlavních představitelů členských zemí nebo předsedů jejich vlád, které rozhodují o politických směrech a prioritách Evropské unie.

Rada Evropské unie, která zastupuje vlády členských států EU. Ministři se scházejí v Radě Evropské unie v závislosti na tématu, o němž se má jednat.

Posledním ze 4 hlavních orgánů EU je **Evropská komise**, která je hlavním orgánem EU, který zastupuje zájmy celé Evropské unie. Má na starost politická opatření, správu rozpočtu EU a má v každé členské zemi své zastoupení (european-union.europa.eu, nedatováno).

4.3 HDP

Prvním ekonomickým ukazatelem, který budeme sledovat v jeho vývoji během let 1995-2022 je HDP. Zároveň budou v této kapitole porovnávány hodnoty jeho vývoje v těchto letech s hodnotami vývoje HDP Evropské unie.

Tabulka 1: Meziroční procentní růst HDP ve Finsku a EU

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Finsko	4.2	3.7	6.3	5.5	4.4	5.8	2.6	1.7	2	4
EU	2.7	1.9	2.7	3	2.9	3.9	2.2	1.1	0.9	2.6

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Finsko	2.8	4	5.3	0.8	-8.1	3.2	2.5	-1.4	-0.9	-0.4
EU	1.9	3.5	3.2	0.6	-4.3	2.2	1.9	-0.7	-0.1	1.6

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Finsko	0.5	2.8	3.2	1.1	1.2	-2.4	2.8	1.6
EU	2.3	2	2.8	2.1	1.8	-5.7	6	3.4

Zdroj: (The World Bank, 2024), vlastní zpracování

4.3.1 Finsko

Rok 1995 byl pro Finsko rokem vstupu do Evropské unie. Procentuální změna HDP byla 4,2 %, což bylo pozitivní změnou po krizi, kdy se HDP dostával v letech 1991-1993 do záporných hodnot. Vstup do EU znamenal větší možnost rozvoje a inovací ve výzkumu a vývoji a to díky důrazu EU na rozvoj regionů členských zemí, kdy v rámci programů (evropských dotací) byly poskytovány finanční prostředky. Se vstupem do EU rostl podíl vývozu na HDP, který se v roce 1997 pohyboval kolem 40 % a to zejména v oblasti ICT (informační a komunikační technologie). Průmysl informačních a komunikačních technologií se spolu s lesním a kovoprůmyslovým odvětvím stal jedním z nejdůležitějších odvětví průmyslu ve Finsku.

Investice do vývoje a výzkumu (R&D) vyžadovaly velkou dávku politické moudrosti a odvahy v době vysoké nezaměstnanosti, výdaje na vývoj a výzkum se v tomto období pohybovaly až kolem 3,5 % HDP, což bylo nad průměrem. Díky své technologické a inovační politice se podle průzkumu inovací Evropského společenství z roku 2004 Finsko řadí na druhé místo mezi členskými státy EU v celkové inovativnosti. Zmiňovaný vývoj a výzkum v roce 2000 překročil 3 % podílu na HDP.

Mezi lety 1995 a 2003 se HDP skládal hlavně ze služeb, stavebnictví a prvotní produkce EU. Od roku 1995 byl HDP bez větších odchylek stále rostoucí podobným tempem. Na začátku roku 2000 bylo Finsko jednou z nejneinovativnějších a nejkonkurenceschopnějších zemí na světě. Výhodou Finska bylo, že bylo prvním výrobcem informačních a komunikačních technologií a že stanovovalo technologické standardy. Nokia, vlajková loď finských technologií, se ve spojení s mnoha finskými subdodavateli stala světovou jedničkou v oblasti mobilních komunikací (DAHLMAN a kol., 2006).

V první polovině roku 2001 došlo k výraznému poklesu HDP, který byl způsoben propadem vývozu v důsledku kolapsu odvětví telekomunikačních zařízení, což v závislosti finské ekonomiky na tomto odvětví zapříčinilo v roce 2002 největší pokles HDP od vstupu do EU na 1,7 % (OECD, 2002).

Ekonomika až do roku 2008 rostla a HDP vykazoval kladné rostoucí hodnoty. To se ale rapidně změnilo v roce 2009, kdy přišel první propad HDP zapříčiněný celosvětovou finanční krizí, která přišla již během roku 2008 a měla negativní dopad hlavně na mezinárodní obchod a investice. HDP se dostal na hodnotu -8,1 % meziročního procentního růstu. Největší pokles zaznamenal elektronický průmysl, ale poklesla i výroba v kovo-průmyslu. Úroveň finského vývozu se propadla o více než 10 % a od té doby byl jeho růst mnohem pomalejší než růst trhu. Vláda se tuto situaci snažila regulovat snížením daní zaměřené na nižší příjmové skupiny, snížení sociálního zabezpečení a další prostředky byly směřovány na podporu v nezaměstnanosti. Fiskální opatření s výrazně nižšími úrokovými sazbami zmírnily hospodářský pokles, ale časově neomezené fiskální opatření přispěly již k existujícím fiskálním problémům. Další brzdou růstu byly investiční úpravy, které se na poklesu produkce v průběhu roku podílely zhruba z jedné třetiny. Následné ztráty potenciačního produktu a fiskální regulace přispěly nakonec k dalšímu zhoršení. Naproti tomu soukromá spotřeba se udržela na dobré úrovni díky silnému růstu disponibilního důchodu v důsledku zvýšení mezd a snížení daní, i veřejné investice nadále pozitivně přispívaly k aktivitě v období poklesu (OECD, 2010).

Snaha o oživení v letech 2010 a 2011 se zastavila, což vedlo k poklesu HDP tři roky po sobě, v letech 2012-2014 v průměru o necelé procento, přičemž v roce 2015 se HDP v podstatě nezměnil.

Podle opatření mělo Finsko v letech 2008-2015 nejvíce expanzivní fiskální politiku a od roku 2010 jednu z nejméně kontrakčních politik v celé EU. Příspěvek veřejných financí pro podporu poptávky byl nejsilnější v porovnání s ostatními státy EU. Politická opatření k řešení problémů s konkurenceschopností Finska a trvalejších strukturálních problémů se uskutečňovala pomalu. Strukturální problémy se týkaly především využívání externích služeb (outsourcing) výroby, kdy mnoho finských partnerů například společnosti Nokia, která hrála významnou roli v ICT sektoru, nebylo schopno navázat na globální expanzi firmy. Nebyly přijaty žádné reformy, které by mohly ovlivnit fungování trhu práce v krátkodobém či střednědobém horizontu. Na druhou stranu důchodová reforma, o níž bylo rozhodnuto na podzim roku 2014, byla významným krokem ke zlepšení udržitelnosti veřejných financí a také ke zvýšení nabídky práce. Její účinky se však projeví pomalu, neboť se reforma začala projevovat až na začátku roku 2017.

Vláda se proto pokusila o ambicióznější reformní program, jehož cílem bylo rychlé zlepšení nákladové konkurenceschopnosti. Původní myšlenka spočívala ve snížení nepřímých nákladů práce s uzákoněným prodloužením pracovní doby s cílem dosáhnout 5% poklesu jednotkových nákladů práce. Dále mělo následovat období mzdové umírněnosti, aby se za několik let dosáhlo dalšího zlepšení relativních jednotkových nákladů práce. Kvůli silnému odporu odborů a některým právním problémům nemohl být tento reformní program realizován.

Krátkodobý výhled finské ekonomiky se od začátku roku 2016 výrazně zlepšil. S růstem HDP o 2,8 % to byl první rok od roku 2011, kdy se HDP začal navyšovat. Začala se také zvyšovat zaměstnanost. Zlepšení růstu zatím pocházelo z domácí poptávky a zvýšila se soukromá spotřeba, zatímco růst vývozu zatím nezrychloval (LIUTHO, 2017).

V roce 2017 ekonomika opět nabrala silnou dynamiku, přičemž se k soukromé spotřebě a investicím jako motorům růstu přidal i narůstající vývoz. Do roku 2020 Finsko zažívalo mírný ekonomický růst, který však nebyl nijak výrazný (OECD, 2018).

V roce 2020 zasáhla svět pandemie covid-19, která měla zásadní vliv na ekonomiku zemí po celém světě, ve Finsku to znamenalo pokles HDP o 2,4 %. Stejně jako ve všech zemích, které zavedly omezující opatření v důsledku pandemie, byl postižen zejména sektor služeb. Do konce února 2021 například klesly tržby cestovních kanceláří a agentur, ubytovacích služeb a stravovacích služeb o 30 % ve srovnání s úrovní před krizí. Ačkoli pandemie měla bezprostřední dopad i na výrobní odvětví, většina odvětví se do začátku roku 2021 do značné míry vrátila na úroveň před krizí. Nejhůře byly zasaženy činnosti, které jsou závislé na globálních dodavatelích, jako jsou motorová vozidla, u nichž došlo k meziročnímu poklesu o 42 %. Odolnost těchto řetězců však byla vysoká, podpořená opatřeními zavedenými po celém světě k obnovení důvěry, a do konce února 2021 se prodeje v automobilovém průmyslu vrátily na přibližně 94 % předkrizové úrovně.

Některá výrobní odvětví a odvětví služeb si vedla lépe. Například elektronický průmysl, stejně jako telekomunikační, počítačové a informační služby, nezaznamenaly ve srovnání s rokem 2019 výrazný pokles tržeb a to z velké části díky možnosti práce z domova.

Finský vývoz a dovoz zboží a služeb se prudce snížil hlavně na začátku roku 2020, ke konci roku se pokles zastavil. Obchod se zbožím si vedl lépe než obchod se službami, a to jak z pohledu dovozu, tak vývozu. v případě obchodu se zbožím činila meziroční změna ve třetím čtvrtletí 2020 -9,2 % u vývozu a -11,4 % u dovozu. Hodnoty u obchodu se službami činily -31,8 % u vývozu a -22,4 % u dovozu, což odráží propad v cestovním ruchu a to zejména v letecké dopravě (OECD, 2021).

Díky rychlému vzpamatování se ze šoku způsobeného krizí covid-19 měly následující roky 2021 a 2022 kladný meziroční procentní nárůst HDP, který byl konkrétně v roce 2021 2,8 % a 1,6 % v roce 2022.

Rok 2022 byl ovlivněn ruskou invazí na Ukrajinu. Válka způsobila prudký nárůst cen energií a dalších komodit, což zpomalilo ekonomiku Finska a jeho hlavních obchodních partnerů. Finsko bylo zasaženo poklesem vývozu do Ruska více než většina ostatních zemí EU.

4.3.2 EU

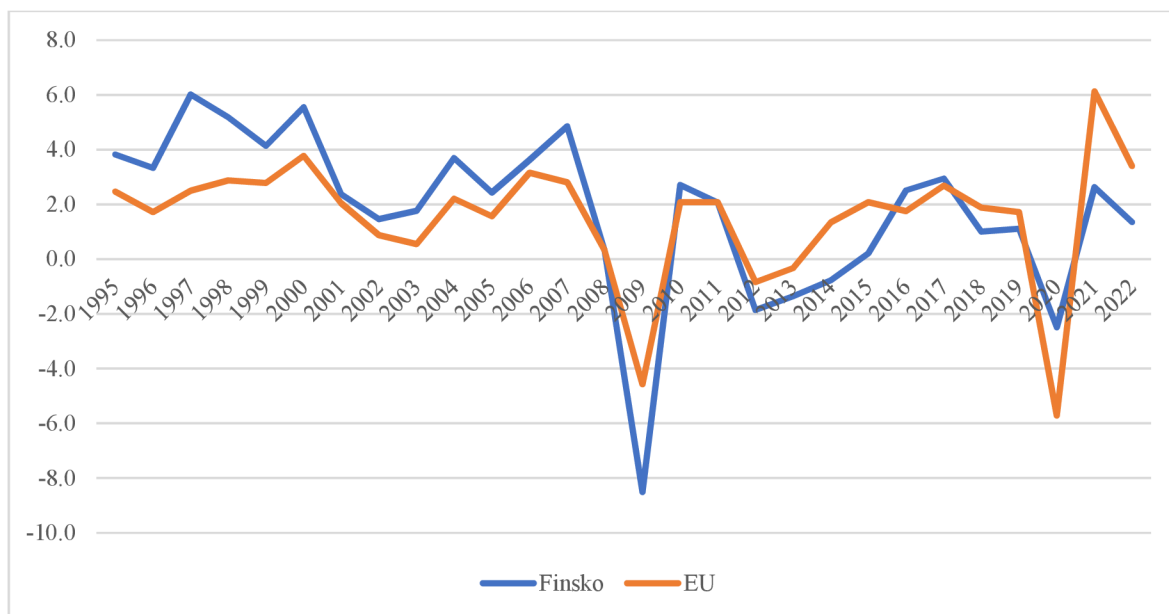
V rámci této kapitoly se k probíranému meziročnímu růstu HDP ve Finsku připojí porovnání HDP na obyvatele ve Finsku s EU jako celkem, jelikož je tento ukazatel, jak již bylo zmíněno, objektivnějším ukazatelem pro srovnání mezi státy.

V první polovině sledovaného období se růst HDP ve Finsku pohyboval nad průměrem EU. Do roku 2000 byl jeho růst skoro i 2krát větší ve Finsku jak v EU. v roce 2009 se projevila světová finanční krize, kde se naopak Finsko propadlo v růstu HDP skoro jednou tolik co EU jako celek. v roce 2010 se jevílo, že se Finsko v porovnání s EU vzpamatovává z krize lépe, ale následující roky ukázaly, že si EU v průměru vedla lépe.

V pandemii covid-19 v roce 2020 bylo Finsko nad průměrem EU a pandemii oproti průměru EU zvládlo lépe, avšak EU se v následujícím roce dostala z téměř -6 % propadu HDP na +6 %. Naopak Finsko ačkoli nezaznamenalo tak vysoký propad (-2,5 % v roce 2020) se v roce 2021 dostalo pouze na 2,6 % růstu HDP na obyvatele.

V roce 2022 se Finsko i EU jako celek propadly o polovinu svého procentuálního růstu minulého roku.

Graf 1: Meziroční procentní růst HDP na obyvatele ve Finsku a zemích EU

Zdroj: Vlastní zpracování dle The World Bank (2024)

4.4 Nezaměstnanost

Tabulka č. 2 zobrazuje vývoj míry nezaměstnanosti ve Finsku a EU v období let 1995-2021. Do roku 2003 se EU skládala z 15 států: Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Dánsko, Irsko, Velká Británie (dnes již není členem EU), Řecko, Portugalsko, Španělsko, Finsko, Rakousko a Švédsko (Evropská unie, nedatováno).

Tabulka 2: Vývoj míry nezaměstnanosti ve Finsku a EU

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Finsko	15.4	14.6	12.6	11.4	10.2	9.8	9.1	9.1	9.0	8.8
EU	:	:	10.6	10	9.2	8.98	8.73	9.05	9.85	10.01

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Finsko	8.4	7.7	6.9	6.4	8.4	8.5	8.0	7.8	8.3	8.8
EU	9.7	8.8	7.6	7.3	9.3	10.1	10.1	11.1	11.6	11.0

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Finsko	9.5	8.9	8.8	7.4	6.7	7.7	7.7
EU	10.2	9.3	8.3	7.4	6.8	7.2	7.1

Vysvětlivky: : data nejsou k dispozici

Zdroj: (OECD, 2024), vlastní zpracování

4.4.1 Finsko

V roce 1995 při vstupu Finska do EU byla míra nezaměstnanosti 15,4 %. Ve stejném roce došlo k realizaci vládního programu zaměstnanosti na období 1996-1999, jehož cílem bylo snížit nezaměstnanost o polovinu. Mezi hlavní opatření tohoto programu patřilo například snížení zdanění mezd u nízko příjmových a středně příjmových skupin, které mělo oživit domácí poptávku. Další opatření se týkaly nabídky odborného vzdělání a k jeho většímu přizpůsobení potřebám trhu práce včetně navyšování počtu míst pro vzdělávání dospělých. v neposlední řadě přesun zaměření politiky trhu práce od pasivního zabezpečení v nezaměstnanosti k aktivním opatřením, kde cílem bylo, aby roku 1997 bylo 5 % pracovní síly zapojeno do aktivních opatření trhu práce (European Parliament, 1996).

Přestože se nezaměstnanost ve Finsku od roku 1995 snižovala, pořád byla nad průměrem EU až do roku 2003, kdy byla míra nezaměstnanosti 9 %, což je o 0,85 % pod průměrem EU.

Postupné snižování nezaměstnanosti ve Finsku přerušila finanční krize, která měla za následek nárůst nezaměstnanosti v roce 2009 na 8,4 %, což je oproti roku 2008 zhoršení o celé 2 procenta. Tento pokles byl stále pod průměrem EU. Až do roku 2014 se míra nezaměstnanosti výrazně neměnila. Nezaměstnanost pomohly snižovat například vznikající pozice polovičních úvazků (OECD, 2024).

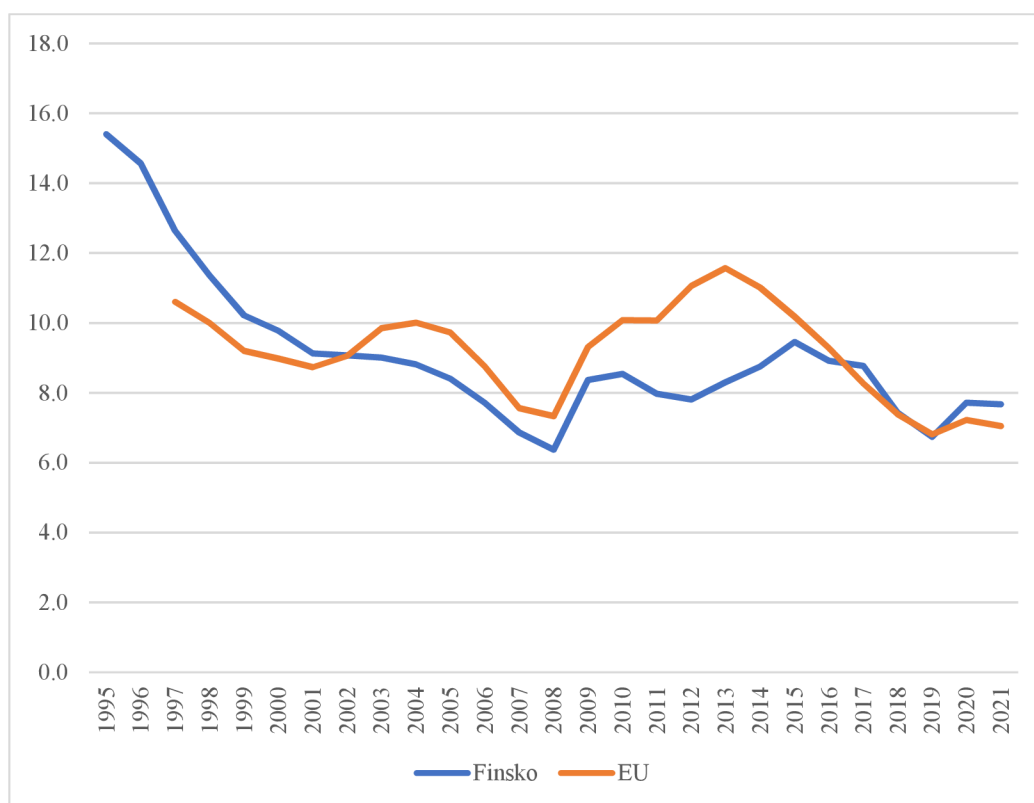
Dle OECD (2014) je jedním z problémů neklesající nezaměstnanosti, že starší pracovníci čelí mnoha překážkám a faktorům, například že se je zaměstnavatelé často bojí zaměstnat nebo nemají zájem si je udržet. Navíc špatné pracovní podmínky starší pracovníky odrazují od setrvání v zaměstnání. Průzkumy OECD naznačují diskriminaci na základě věku ze strany zaměstnavatelů. Ve Finsku se přibližně 7 % pracovníků starších 55 let setkala s diskriminací na pracovišti na základě věku.

Špatné pracovní podmínky jsou jedním z dalších důvodů zvyšující nezaměstnanost. Mohou totiž vést k tomu, že lidé odejdou do důchodu, jakmile dosáhnou minimálního důchodového věku. Dle evropského průzkumu pracovních podmínek z roku 2010 je více než polovina finských mužů ve věku 50-64 let vystavena nepříjemným pracovním podmínkám. U žen je to podíl kolem 40 %.

Snižování nezaměstnanosti se zastavilo v roce 2020, kdy byl trh práce zasažen pandemií covid-19, kdy se míra nezaměstnanosti zvýšila na 7,7 %. Rok před pandemií byla míra nezaměstnanosti 6,7 %. Propouštění a nástup propouštění zaměstnanců zbrzdil režim dovolených. Mezitím finská vláda zvýšila přístup k podporám v nezaměstnanosti. Zaměstnanci, kteří byli propuštěni, mohli neprodleně požádat o dávky vázané na příjem z fondů nezaměstnanosti. Během krize měli rovněž přístup k dávkám i osoby samostatně výdělečně činné, finská vláda poskytla podporu i malým a středním podnikům a postiženým odvětvím služeb, čímž ochránila pracovní místa a příjmy (OECD, 2021).

4.4.2 EU

Graf 2: Vývoj míry nezaměstnanosti ve Finsku a v EU

Zdroj: Vlastní zpracování dle OECD (2024)

Na grafu č. 2 je zobrazen vývoj míry nezaměstnanosti ve Finsku a v Evropské unii, kde je vidět, že v období 1995-2002 mělo Finsko vysokou míru nezaměstnanosti, která byla někdy i o více jak procento vyšší jak průměr EU.

V roce 2003 se Finsko dostalo s mírou nezaměstnanosti 9 % poprvé od začátku sledovaného období pod průměr EU. Během let 2003-2008 míra nezaměstnanosti klesala ve Finsku i v Evropské unii, kdy se Finsko stále drželo pod průměrem EU.

Finanční krize se roku 2009 projevila zvýšením nezaměstnanosti v obou případech o 2 % oproti předchozímu roku, kdy byla míra nezaměstnanosti ve Finsku 6,4 % a v EU 7,3 %.

Evropská unie nedokázala v následujících šesti letech míru inflace snížit. Naopak se v roce 2013 dostala na hodnotu 11,6 %, což byla pro EU nejvyšší hodnota míry nezaměstnanosti za sledované období. K hodnotě 9,3 %, stejné jako v roce 2009, kdy se krize projevila, se EU dostala až v roce 2016. Od té doby hodnota nadále klesala v průměru o necelé procento.

Vlivem pandemie covid-19 se míra nezaměstnanosti začala opět zvyšovat jak v Evropské unii, tak ve Finsku a to v letech 2020 a 2021, kdy Finsko vykazovalo větší hodnoty o přibližně půl procenta oproti EU. Oba tyto roky byly svou procentuální hodnotou téměř totožné ve Finsku i v EU (OECD, 2024).

4.5 Inflace

V následující tabulce č. 3 je znázorněn vývoj míry inflace ve Finsku a v EU ve sledovaném období 1995-2022.

Tabulka 3: Vývoj míry inflace ve Finsku a v EU

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Finsko	0.8	0.6	1.2	1.4	1.2	3.0	2.6	1.6	0.9	0.2
EU	4.4	3.6	3.1	2.4	2.2	3.2	3.4	2.4	2.1	2.3

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Finsko	0.6	1.6	2.5	4.1	0.0	1.2	3.4	2.8	1.5	1.0
EU	2.5	2.7	2.5	4.2	0.8	1.5	3.3	2.7	1.2	0.2

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Finsko	-0.2	0.4	0.8	1.1	1.0	0.3	2.2	7.1
EU	-0.1	0.2	1.4	1.7	1.6	0.5	2.6	8.8

Zdroj: (The World Bank, 2024), vlastní zpracování

4.5.1 Finsko

Od vstupu do EU se inflace ve Finsku držela při velmi nízkých hodnotách kolem jednoho procenta. To se však změnilo v roce 2000, kdy se hodnota míry inflace dostala na 3 %, kdy přibližně jeden procentní bod tohoto nárůstu byl způsoben růstem cen benzínu a topných olejů. Bez započtení zvýšení cen energií se spotřebitelské ceny zvýšily o jeden procentní bod. Další zvýšení cen zaznamenaly ceny nájemného bydlení, naopak ceny komunikačních služeb klesaly a to hlavně z důvodu silné konkurence (OECD, 2000).

V následujících letech se inflace výrazně neměnila. Celosvětová finanční krize, která zasáhla ekonomiky po celém světě, ve Finsku neměla negativní vliv na inflaci. V roce 2009 klesla hodnota inflace dokonce na nulu. V období po finanční krizi se hodnota míry inflace pohybovala v nízkých číslech.

V letech 2015-2017 se míra inflace dostala na nejnižší úroveň za celé sledované období. V roce 2015 se dokonce inflace dostala do záporných čísel a to konkrétně na hodnotu -0,2 %, v tomto případě se tedy jedná o tzv. deflaci.

Až do roku 2020 se inflace pohybovala velmi nízko a téměř nepřekročila hranici 1 % s výjimkou roku 2018 (OECD, 2022).

V důsledku pandemie covid-19 se inflace se v roce 2021 zvýšila. Ceny byly tlačeny vzhůru silným oživením poptávky a souběžným zúžením dodavatelského řetězce. Došlo také k široce založenému a silnému nárůstu cen energií. Vysoká cena ropy se promítla do cen pro spotřebitelů u benzinových čerpadel a růst velkoobchodních cen elektřiny se do jisté míry promítl do spotřebitelských cen. Dopad omezení nabídky se projevil na cenách spotřebního zboží během podzimu 2021. Celosvětové narušení dostupnosti surovin a komponentů, dopravy spolu s růstem cen surovin a mnoha meziproductů výrazně zvýšilo náklady exportních firem (Bofbulletin.fi).

Co naopak mělo velký vliv na inflaci nejen ve Finsku, bylo propuknutí války na Ukrajině v únoru 2022. Inflace dosáhla 7,1 %, což představuje nejvyšší hodnotu od začátku sledovaného období. Tento rapidní růst inflace byl především důsledkem vzestupu cen energií a potravin, přičemž ruská invaze na Ukrajinu výrazně zvýšila tlak na ceny v oblasti energetiky a způsobila nepřímý dopad na ceny potravin. Paralelně s tím se projevovaly i trvalejší inflační tlaky, způsobené problémy s dodávkami průmyslového zboží a oživením poptávky po službách v důsledku uvolňování pandemických opatření (European Central Bank, 2023).

4.5.2 EU

V této kapitole je na grafu č. 3 znázorněn vývoj míry inflace ve Finsku a v Evropské unii v letech 1995-2022.

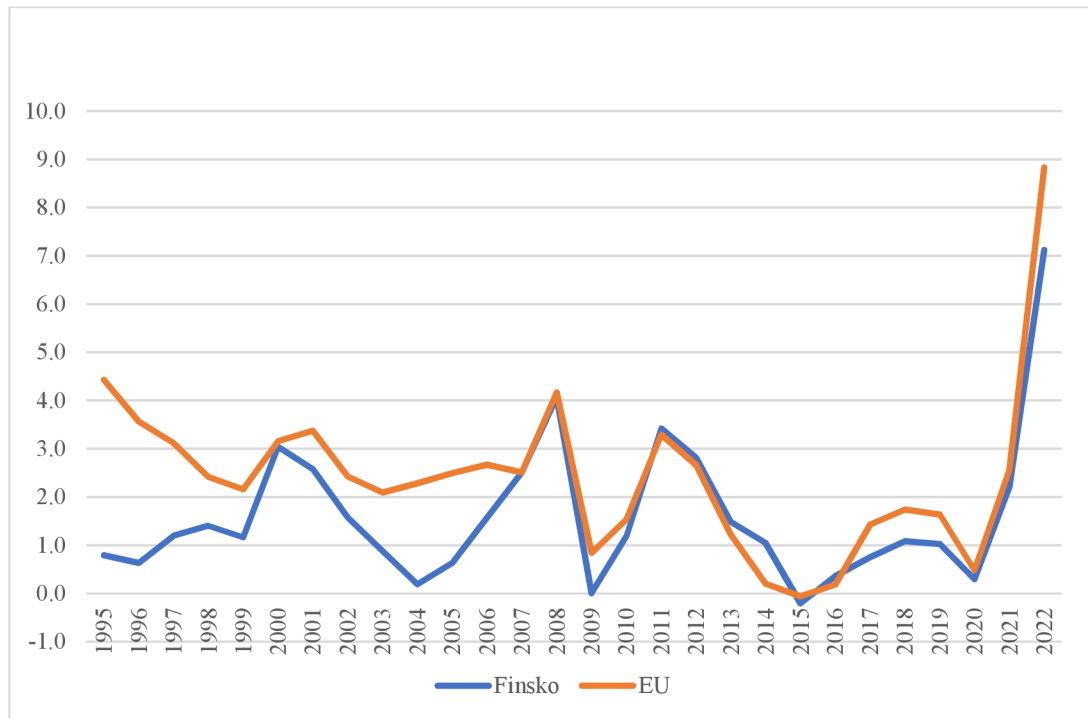
Po vstupu Finska v roce 1995 do Evropské unie, byla hodnota míry inflace ve Finsku nepatrná a to necelé jedno procento, naopak EU měla v průměru 4,4 %. Následující čtyři roky se hodnota inflace v EU postupně snižovala, neklesla však pod 2 % a to do roku 2009, kdy došlo o rapidní snížení inflace na 0,8 %. Náhlé snížení inflace v roce 2009 zaznamenalo i Finsko, kde byla inflace dokonce nulová.

Následující 4 roky byly v obou případech ve znamení růstu inflace, v letech 2011-2014 mělo Finsko poprvé za sledované období hodnoty inflace nad průměrem EU, avšak pouze o desetiny procenta.

V následujícím roce (2015) dochází ve Finsku i v EU k minimální deflaci, to znamená, že jsou hodnoty míry inflace v minusových hodnotách. Konkrétně ve Finsku -0,2 % a -0,1 % v EU. v roce 2016 se opět hodnoty vracejí do plusových hodnot a i v dalších letech se jejich hodnota pomalu zvyšuje.

Největší skok zaznamenala inflace v roce 2022 v důsledku války na Ukrajině, která zapříčinila náhlý rapidní nárůst cen energií a potravin. Ve Finsku došlo k nárůstu o necelých 5 % oproti předchozímu roku. Hodnota v Evropské unii vzrostla o 6,2 %, dosáhla tak hodnoty 8,8 %, což představuje nejvyšší úroveň během celého zkoumaného období.

Graf 3: Vývoj míry inflace ve Finsku a EU

Zdroj: (The World Bank, 2024), vlastní zpracování

5 Závěr

Cílem práce bylo porovnání vývoje ekonomiky Finské republiky s Evropskou unií jako s celkem v období od roku 1995 do roku 2022. Pro dosažení cílů byla provedena analýza dat, konkrétně meziročních hodnot každého z vybraných ukazatelů, což byly: hrubý domácí produkt, nezaměstnanost a inflace. Pomocí databází mezinárodních institucí jako je například OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) nebo The World Bank, byla vypracovaná řada tabulek a grafů, ze kterých vývoj meziročních hodnot ve vybraném období vyplývá. Byly také prezentovány a popsány změny ve vývoji těchto hodnot.

Ve sledovaném období byl prvně sledován vývoj meziročních procentuálních změn HDP na obyvatele. Meziroční hodnoty HDP ve Finsku ukázaly, že v první polovině sledovaného období rostla hodnota HDP rychleji než v EU. S příchodem finanční krize v roce 2009 se Finsko propadlo skoro jednou tolik co EU jako celek. Krize tedy zasáhla Finsko velmi výrazněji, než byl průměr v EU. Ačkoli se zdálo, že se Finsko v porovnání s EU popere s dopady finanční krize, nebylo tomu tak. Evropská unie si v průměru vedla následující roky po krizi lépe.

Období pandemie covid-19 v roce 2020 byl průměr EU v mínusové hodnotě téměř 6 %, Finsko si vedlo lépe s propadem -2,5 % HDP. Následující rok byl již v obou případech příznivý a HDP bylo na vzestupu. Z těchto zjištěných údajů můžeme říci, že je Finsko náchylnější na vnější vlivy a snáší je podstatně hůř oproti průměru EU.

Na začátku sledovaného období vývoje míry nezaměstnanosti, mělo Finsko skoro až o procento vyšší hodnoty než průměr EU. Až teprve v roce 2003 se Finsko dostalo pod průměr EU s hodnotou 9% míry nezaměstnanosti. Následovalo období, kdy se ve Finsku i v EU nezaměstnanost postupně snižovala. Finanční krize se projevila negativně zvýšením nezaměstnanosti jak ve Finsku, tak v EU, Finsko si v tomto případě vedlo s hodnotou o necelé jedno procento lépe než EU. Následujících šest let EU nedokázala míru nezaměstnanosti snížit, u Finska v tomto období naopak nedošlo k nějaké výrazné změně a hodnota míry nezaměstnanosti se pohybovala kolem 8 %, o téměř 3 % pod průměrem EU v tomto období. Spolu s obdobím pandemie covid-19 si téměř v celém období vedlo lépe Finsko, až na počáteční období koncem 20. století, se Finsko drželo s hodnotami pod úrovní EU.

V kapitole zabývající se vývojem hodnoty míry inflace se Finsko po vstupu do Evropské unie pohybovalo pod úrovní jednoho procenta míry inflace. Oproti tomu v EU byla míra inflace na 4,4 %. Za sledované období se Finsko dostalo jen jednou nad průměr EU a to v letech 2011 až 2014, avšak v řádu desetiny procent.

V roce 2015 došlo ve Finsku i v EU k deflaci, tedy míra inflace vykazovala záporné hodnoty, které však byly minimální (ve Finsku -0,2 %, v EU -0,1 %). Následující roky až do konce sledovaného období jsou hodnoty míry inflace opět kladné.

Největší skok zaznamenal vývoj inflace v roce 2022 v důsledku války na Ukrajině, ve Finsku se hodnota inflace zvýšila o 5 %, a v EU dokonce o 6,2 %.

Za celé sledované období vyšlo Finsko jako nadprůměrné v porovnání s Evropskou unií, co se vývoje makroekonomických indikátorů týká, a zároveň ale více citlivé vůči vnějším trendům a změnám.

6 Seznam použitých zdrojů

6.1 Literární zdroje

1. JUREČKA, Václav a kol. *Makroekonomie. 3., aktualizované a rozšířené vydání.* Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.
2. BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Lucie SEVEROVÁ a Dana STARÁ. *Makroekonomie: makroekonomický přehled.* 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-831-0.
3. ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ, Václav ŽDÁREK. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe.* 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5858-9.
4. VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika.* 5. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-190-3
5. ZAMRAZILOVÁ, Eva a kol. *Praktické příklady z makroekonomické analýzy.* Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE; Vysoká škola ekonomická v Praze, 2017. ISBN 978-80-245-2252-4
6. SOUKUP, Jindřich, Vít POŠTA, Pavel NESET a Tomáš PAVELKA. *Makroekonomie.* 4. aktualizované vydání. 2022. ISBN 978-80-7261-596-4
7. HOLMAN, Robert. *Ekonomie.* 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-006-5

6.2 Elektronické zdroje

8. INFOFINLAND.fi. Finland in brief [online]. 2023 [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://www.infofinland.fi/en/information-about-finland/finland-in-brief#heading-21a67683-c3a3-47b9-b376-bab35fa5f956>.
9. INFOFINLAND.fi. Information about Helsinki [online]. 2023 [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://www.infofinland.fi/en/helsinki/information-about-helsinki>.
10. FINNISH GOVERNMENT. Finnish Government [online]. Nedatováno [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://valtioneuvosto.fi/en/government>.
11. FINNISH GOVERNMENT. Prime Minister Petteri Orpo [online]. Nedatováno [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://valtioneuvosto.fi/en/ministers/-/min/orpo/prime-minister>.

12. MZV. Finsko. *BusinessInfo.cz* [online]. 2023, 18.10.2023 [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/finsko-souhrnna-teritorialni-informace/2/>
13. EVROPOSKÁ UNIE. [online]. 4. vydání. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie: Generální ředitelství pro komunikaci (Evropská komise), 2020 [cit. 2024-03-07]. ISBN 978-92-79-93646-3. Dostupné z: doi:10.2775/50543
14. EVROPSKÁ UNIE. Cíle a hodnoty [online]. Nedatováno [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_cs
15. EVROPSKÁ UNIE. Typy orgánů a institucí EU [online]. Nedatováno [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/types-institutions-and-bodies_cs
16. THE WORLD BANK. World Development Indicators [online]. 2024 [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=NY.GDP.MKTP.KD.ZG&country=EUU#>
17. DAHLMAN, Carl J., Jorma ROUTTI a Pekka YLÄ-ANTTILA, ed. *Finland as a Knowledge Economy* [online]. Upravené. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2006 [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <chrome-extension://gphandlahdpffmccakmbngmbjnjiihp/https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/1722c379-399c-5191-906f-60cae894cef0/content>
18. OECD. *OECD Economic Outlook* [online]. OECD Publications, 2002 [cit. 2024-03-10]. ISBN 16097408. Dostupné z: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-outlook-volume-2002-issue-1_eco_outlook-v2002-1-en#page1
19. OECD. *OECD Economic Surveys: Finland 2010* [online]. OECD publishing, 2010 [cit. 2024-02-17]. ISBN 978-92-64-08477-3. Dostupné z: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-finland-2010_eco_surveys-fin-2010-en#page1

20. LIUHTO, Kari, ed. *The economic state of the Baltic Sea region* [online]. Upravené. Centrum Balticum Foundation, 2017 [cit. 2024-02-17]. ISSN: 2342-3153. Dostupné z: chrome-extension://gphandlahdpffmccakmbngmbjnjiihp/https://www.researchgate.net/profile/Kari-Liuhto/publication/317277016_The_economic_state_of_the_Baltic_Sea_region/links/592fad1c0f7e9beee7619b9a/The-economic-state-of-the-Baltic-Sea-region.pdf
21. OECD. *OECD Economic Surveys: Finland 2018* [online]. OECD publishing, 2018 [cit. 2024-02-20]. ISBN 978-64-28982-6. Dostupné z: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-finland-2018_eco_surveys-fin-2018-en
22. OECD. *Finland: road to recovery after Covid-19* [online]. OECD publishing, 2021 [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <chrome-extension://gphandlahdpffmccakmbngmbjnjiihp/https://www.oecd.org/sdd/its/Finland-COVID-Report-May-2021.pdf>
23. THE WORLD BANK. World Development Indicators [online]. 2024 [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators/Series/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>
24. EVROPSKÁ UNIE. Profily jednotlivých zemí *unie* [online]. Nedatováno [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles_cs#tab-0-1
25. SOCIAL POLICY IN FINLAND. *European Parliament* [online]. 1996 [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/workingpapers/soci/w9/market_en.htm#top
26. OECD. Unemployment rate [online]. 2024 [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm>
27. F The World Bank. *World Development Indicators* [online]. 2024, [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=FP.CPI.TOTL.ZG&country=FIN#>

28. BOFBULLETIN.fi. *Economy growing in the shadow of the virus* [online]. 2022 [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <https://www.bofbulletin.fi/en/2021/5/economy-growing-in-the-shadow-of-the-virus/>
29. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Annual report 2022* [online]. , 2023 [cit. 2024-03-05]. ISBN 978-92-899-5946-9. Dostupné z: <chrome-extension://gphandlahdpffmccakmbngmbjnjiahp/https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ecb.ar2022~8ae51d163b.cs.pdf>

7 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

7.1 Seznam tabulek

Tabulka 1: Meziroční procentní růst HDP ve Finsku a EU	31
Tabulka 2: Vývoj míry nezaměstnanosti ve Finsku a EU	36
Tabulka 3: Vývoj míry inflace ve Finsku a v EU	39

7.2 Seznam grafů

Graf 1: Meziroční procentní růst HDP na obyvatele ve Finsku a zemích EU	36
Graf 2: Vývoj míry nezaměstnanosti ve Finsku a v EU	38
Graf 3: Vývoj míry inflace ve Finsku a EU	42